

УДК 82-4

Володимир Демченко

**ПРОФЕСІЯ — ФІЛОЛОГ, ПОКЛИКАННЯ — ЖУРНАЛІСТ
(ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ
ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА АЛЕКСАНДРОВА)**

Важко повірити в те, що в Одесі, місті з неповторною аурою і колоритними та креативними мешканцями, що самі по собі і митці, і філософи, і сатирики, журналістів почали офіційно готувати лише з набуттям Україною незалежності. Однак прийmemo цей факт, як і той, що біля витоків кафедри та відділення журналістики стояв (і слава Богу, продовжує їх очолювати) професор Олександр Васильович Александров.

Вважаю, що очільники Одеського національного університету, ухвалили досить мудре та далекоглядне рішення: доручали філологу-літературознавцю таку незвичну для нього справу. Можливо, розгледіли неабиякий організаторський талант справжнього, як нині кажуть, топ-менеджера, чи відчули особливий стан його душі, що дозволяв і у філологічних студіях яскраво проявитись публіцистичному началу.

Зрозуміло, що поталанило з цим висуненням усім: університету, що має відому в країні і за її межами неповторну Одеську школу журналістів, колегам, що мають керівника мудрого, виваженого і стратегічно мислячого, студентам, які не просто отримують першокласні знання і практичні навички, а й причетні до відділення, що давно стало авторитетним брендом, ну і, зрозуміло, самому Олександру Васильовичу, який сьогодні по праву належить до блискучої когорти українських журналістикознавців та організаторів журналістської освіти.

Твердити так маю всі підстави, бо вже багато років спілкуюсь і, сподіваюсь, плідно співпрацюю з Олександром Васильовичем у Науково-методичній комісії з журналістики та інформації Міносвіти, у спеціалізованих радах, на конференціях різних рівнів, під час зарубіжних відряджень. До того ж довелось декілька разів виступати експертом

ДАКу Міносвіти під час ліцензування та акредитацій як журналістики усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, так і відкритих слідом за нею інших спеціальностей цього напрямку. І всякий раз від спілкування, знайомства зі станом справ на кафедрі та відділенні залишалось не лише почуття задоволення від успіхів колег, а й бажання глибше вивчати їх досвід, бо роблять свою справу творчо та новаторськи.

Сам Олександр Васильович у журналістикознавстві репрезентує той міждисциплінарний підхід до вивчення масовокомунікаційних явищ, який так часто декларується і так рідко по-справжньому реалізується в конкретних наукових дослідженнях. Філологи знають його як знавця давньоруської літератури, зокрема, агіографічної словесності. Вивчення древніх житій святих саме по собі вимагає ґрунтовних знань не лише з літератури, а й історії, філософії, етики. Воно ж зумовило й оригінальний погляд науковця на характер сучасної публіцистики. В одному із своїх відгуків на дисертацію, Олександр Васильович справедливо піддав сумніву концепцію, що публіцистика за своєю природою ґносеологічна, а її функціональне призначення полягає в тому чи іншому впливі на маси. Відштовхуючись від ідей українських теоретиків публіцистики, О. В. Александров доводить, що публіцистика за природою онтологічна і не лише формує громадську думку, а є, одночасно, й формою існування цієї самої думки. І далі блискучий висновок: «...Коли наприкінці XVI — початку XVII століть виникає власне українська публіцистика як релігійно-полемічна проза, то рукою книжника водив не лише Бог, а й тисячі віруючих, думки й почуття яких висловлював автор» [1, 329].

Міркуючи над міфологічною природою публіцистики, О. В. Александров справедливо вказує на регулятивну функцію соціальної міфології, яка закорінена у віках, коли міф не доповнював закон, а сам був законом, обов'язковим до виконання. Ось чому міфологічні конструкції так тісно пов'язані з соціальною організацією первісного суспільства. Саме тому дослідник переконаний, що без духовного завдання за межами людського побутування «нація не в змозі стати суб'єктом власної історії, а відтак і часткою світової історії».

І як філолог, і як публіцист та журналістикознавець О. В. Александров вірить у силу Слова, його могутню життєдайну силу, про яку колись сказав поет: «Солнце останавливали словом, словом разрушали города...».

Журналістика в її найкращих проявах для О. В. Александрова — то побутування Слова, того Слова, яке, як засвідчує Євангеліє від Іоанна, «було споконвіку». І звідси визнання не лише масовокомунікаційної сили і впливу публіцистики та мас-медіа, а й глибоке розуміння характеру їх нинішньої «демасифікації» (ідеї, що набирає сили у західній комунікативістиці). Справа знову ж таки у їх онтологічній природі, бо як переконливо і дотепно підкреслює науковець, «у соціалістичній за своєю ідеологією публіцистиці К. Маркса та у націоналістичній публіцистиці О. Бісмарка суб'єктом творчості є не поодинокі, як часто її тепер називають, свідомість» [1, 329].

Спираючись на методологію філології, історії, культурології, філософії, соціології, мистецтвознавства, педагогіки та психології, О. В. Александров одним із перших в Україні по суті заговорив про медіакультуру як про унікальне та неоднозначне явище. Вона сприймається ним як сукупність інформаційно-комунікаційних засобів, матеріальних і духовних цінностей, до яких людство прийшло в процесі культурно-історичного розвитку і які сприяють формуванню громадської свідомості та соціалізації особистості. Медіакультура — то не просто безстороннє інформування, а саме культура передачі інформації і культура її сприйняття. Адже, з погляду О. В. Александрова, «потрапляючи в поле авторської концепції, факт переростає в подію, котра, так чи інакше, впливає на очікування, якими живуть маси».

А виходячи з того, що українська культура (а не лише її медійна частина) завжди була пов'язана з християнством, а відтак несла й несе визначальні особливості як то особистісне начало, сприйнятливність до інших культур та прагнення до свободи, дослідник переконливо доводить її близькість до європейських зразків.

Генеруючи оригінальні, часто самобутні ідеї, О. В. Александров охоче підключає до їх осмислення інших — своїх колег та учнів, науковців з інших університетів України та інших країн. Заснований за його ініціативою науковий альманах медіа-студій «Діалог», який він як відповідальний редактор очолює з першого номера, вже давно перетворився на своєрідну творчу майстерню новітніх ідей, ще «не причесаних» концепцій та оригінальних думок. Тематичні номери з окремих проблем журналістики, реклами та PR стали подією у нашому вітчизняному «комунікативістському осередку».

Знаючи Олександра Васильовича, його позбавлений зайвого галасу та самозакоханості стиль життя і стиль керівництва, його відданість своїй справі, яка реалізується в конкретних справах, чекаємо від нього нових здобутків. А чого ще чекати від людини, вчителя і вченого, «чьё лица необщее выражение» вже давно знайоме і визнане не лише на наших теренах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Александров О.* Відгук офіційного опонента на дисертацію Гаврилюк Інни Леонідівни / *О. В. Александров* // *Діалог : Медіа-студії : зб. наук. праць* / [відп. ред. Александров О. В.]. — Одеса : Астропринт, 2009. — № 8. — С. 326–331.

Одержана 20.12.2012